

YUK OQIMLARINI BOSHQARISHNI TASHKIL ETISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Dilnoza Botirali qizi Abdurasulova

TATU FF “Dasturiy injiniringi” kafedrası assistenti

Maqsadxon Sultaniyazovich Yakubov

TATU “Axborot texnologiyalari” kafedrası professori

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada yuk oqimlarini boshqarishning ananaviy va o'ziga hos xususiyatlari haqida so'z borgan. Shuningdek xalqaro va mahalliy mahsulot aylanmalarining bajarilish tuzilmasi haqida ham so'z borgan.

Kalit so'zlar: logistika, konsalting, transport, iste'molchi.

KIRISH

Dunyo miqyosida ishlab chiqarish va sanot maxsulotlari hajmi ortib borar ekan, shu bilan birgalikda avtomobil yo'llari, mahsulotlarni yetkazib berishning barcha katta hamda kichik sohalariga talab ortib boraveradi. Bundan kelib chiqadiki yuk oqimlarini nazorat qilish va samaradorligini oshirish dolzarb masalaga aylanadi. Deyarli barcha soxalar uchun zarur bo'lgan homashyoga extiyojni to'laqonli qondirish va umumiy tizim ishlab chiqish zarurati paydo bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Iqtisodiyotning rivojlanib borishi bir mamlakatdagi mahsulotni boshqa mamlakatga yetkazib berish, import-ekport jarayonlarini sifatli darajada amalga oshirish esa bizdan logistika sohasini rivojlantirishni talab qiladi.

Logistik konsalting

- mijozning axborot va ishlab chiqarish sohasidagi joriy holatini tahlil qilish;
- eng maqbul axborotni tashkil etishning to'liq sxemalarini ishlab chiqish va mijozning xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ishlab chiqarish logistikasi oqimlari;
- moliyaviy va tahliliy hisobotlarni tayyorlash, shuningdek, hisob-kitoblar va investitsiyalar, ishlab chiqarish birligiga to'g'ri keladigan logistika maydoni;
- bozor kon'yunkturasi to'g'risida axborot va tahliliy ma'lumotlarni taqdim etish;

- bo'limlarning eng maqbul va samarali tashkiliy tuzilmalarini ishlab chiqish, mijozning ehtiyojlariga ko'ra logistika, funktsional aloqalarni, zonalarni aniqlash;

Mas'uliyat va vakolat

- huquqiy bazani, shu jumladan, maslahatlar va sharhlar bilan ta'minlash xalqaro optimal tashish sxemalarini va tashqi savdoni tashish shartlarini ishlab chiqish;

- transportni rejalashtirish

- yuklarni tashish uchun tarif stavkalarini hisoblash, shu jumladan xulosa bosqichida.

shartnomalar

- transport xarajatlarini optimallashtirish va transportni tayyorlash bo'yicha maslahatlar, shartnomalar tuzishda hujjatlar;

Tashqi logistika jarayonlari:

- tovarlarni yetkazib beruvchilardan “birinchi”ga tashish (markaziy, bojxona, ulgurji, hududiy va boshqalar) ombor;

- tarqatish tizimining omborlari o'rtasida tovarlarni tashish;

- tovarlarni taqsimlash tizimi omborlaridan savdo nuqtalariga tashish;

Tovarlarni qabul qilish va omborga yuklash bilan bog'liq jarayonlar:

- avtomobilni tushirish;

- tovarlarni qadoqdan chiqarish, identifikatsiya qilish, sifatini nazorat qilish va ularni boshqa idishlarga qayta yuklash;

- yuklarni mobil vositalardan foydalangan holda tashish (forkliftlar va boshqalar), yoki statsionar vositalardan foydalanish (turli turdagi kranlar va konveyerlar);

- tovarlarni omborning saqlash joyiga joylashtirish;

Omborni tushirish va tovarlarni jo'natish bilan bog'liq jarayonlar:

- omborning saqlash joyida tovarlarni tanlash;

- yuklarni terish, qadoqlash va tashish uchun konteynerlarga joylashtirish

- yuklarni transport vositasiga yuklash

Logistik yondashish moddiy oqimlarning tartibga solinishiga olib keladi. Bu oqimlar u yoki bu mahsulotlar ishlab chiqarishda; bu ishlab chiqarishni kerakli materiallar, butlovchi qismlar va xomashyo bilan ta'minlashda; tayyor mahsulotlarni omborga joylashtirish, uni taqsimlash va iste'molchiga yetkazishda vujudga keladi. Ammo bunday tartibga solishlarni faqat odam, energetik, axborot, moliyaviy resurslar oqimlarining

kattaligi, yoʻnalishi, vujudga kelishi, tugallanishi, davriyligi, izchilligi, hamda boshqa parametrlarni boshqarish orqali amalga oshirish mumkin. Bu oqimlar ham ularning jismoniy tabiati iqtisodiy faoliyat natijasida yakuniy isteʼmolchilarning belgilangan ehtiyojlarini qanoatlantiruvchi mahsulotga aylanuvchi dastlabki materiallarning tabiatidan farq qilsa-da, moddiy boʻladi. Shuning uchun logistika tushunchasini kengroq maʼnoda iqtisodiy faoliyat jarayonida vujudga keluvchi oqimlarning barcha oʻzaro bogʻliq turlarini yagona umumiy sifatida boshqarishning zamonaviy metodologiyasi va uslubiyoti sifatida talqin qilish mumkin. Umumiy holda logistik boshqaruv quyidagi vazifaviy sohalarga yoyiladi: - zahiralar; - yuk oqimlarining harakati; - omborga joylashtirish va omborda ishlov berish; - materiallar, xomashyo, butlovchilar va tayyor mahsulotlarni tashish; - mahsulotlarni taqsimlash. Mavjud amaliyotda logistikaga ikki xildagi yondashish qabul qilingan. Bitta holda logistika moddiy, axborot, moliyaviy boshqa oqimlarning harakatini boshqarishning mexanizm va tuzilishini ishlab chiqishni koʻzda tutadi, yaʼni rejalashtirish vazifalarining bajarilishi bilan cheklanadi. Boshqa holda logistika rejalashtirish bilan cheklanmaydi va haqiqiy boshqaruv tadbirlarini koʻzda tutadi, yaʼni boshqaruv boʻyicha kundalik joriy faoliyatni amalga oshiradi. Logistika xoh ishlab chiqarish tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirish bosqichi va xoh amalga oshirish bosqichi boʻlsin, marketing tadqiqotlari jarayoniga, moddiy resurslarning harakatlanishi, mahsulotlarning isteʼmolchilar oʻrtasiga taqsimlanishi, shaxsan ishlab chiqarish jarayoni hamda maʼmuriy-boshqaruv faoliyatiga taʼsir qiladi. Bir tomondan, logistika marketing tadqiqotlarining asosiy yoʻnalishlari va amaliy hulqini boshqaradi. Boshqa tomondan, bu tadqiqotlarning xarakteri va oʻtkazish usullari logistik boshqaruvning tuzilishi va vazifalarini belgilaydi. Hududiy marketing tadqiqotlari iqtisodiy faoliyatning harajatli koʻrsatkichiga katta taʼsir koʻrsatishi mumkin. Ishlab chiqarish faoliyatining navli va hajmli ixtisoslashuvi ular tomonidan belgilaniladi.

Marketing tadqiqotlari sotishlarning hajmi va taqsimlashning tuzilmasini tanlashni belgilaydi. Mahsulotlar navlarining kengayishi bazaviy modelni zamonaviylashtirish hisobiga sodir boʻlishi mumkin. Bir qator hollarda bunday zamonaviylashtirish faqat u yoki bu qoʻshimcha elementlar (aksesuarlar)ni qoʻllash yoʻli bilan sodir boʻlishi mumkin. Bunda umumiy texnologik davra algebra uzayishi shart emas, balki koʻpincha qisqaradi. Marketing tadqiqotlari isteʼmolchiga koʻrsatilayotgan buyurtmalar va xizmatlarning shakllanishiga talabni belgilaydi. Bunday tahlilda yetkazib berishning istalgan shoshilinchligi va shartnoma muddatlari bajarilishining ishonchligi hamda talabni darhol qanoatlantirishga qobiliyat kabi talablar belgilanadi.

Tashish vaqtini kamaytirish zarurati va buyurtmani bevosita iste'molchiga kerakli joyda, kerakli vaqtda va talab qilingan miqdorda topshirish imkoniyati shuning bilan izohlanadi. Bunday talablar tashqi transportning tuzilishi, uning u yoki bu turidan foydalanish, transport yo'nalishlarini joylashtirishga jiddiy ravishda ta'sir ko'rsatadi. Mahsulotlarning hajmlari va navlari, ularning saqlash va iste'molchilarga yetkazib berish usullarini tanlash masalalari bo'yicha qarorlar qabul qilish moliyaviy kreditlar olish sharoitlari, ularni to'lash usullari va muddatlari bilan yaqindan aloqadadir.

XULOSA

Marketing tadqiqotlarining natijalari menejment va moliyaviy oqimlarni taqsimlash sohasidagi ayrim xulosalar va qarorlarga olib keladi. Logistik tizim marketing tadqiqotlarini butun iqtisodiy faoliyatni ushbu tadqiqotlar natijalarini amalga oshirish yo'nalishida tashkil qilish bilan kengaytiradi va to'ldiradi ushbu faoliyatni tashkil qilish moliyaviy oqimlarni tartibga solish va tegishli boshqaruv ko'rsatmalarini berish yo'li bilan amalga oshiriladi. Logistika tamoyillariga ko'ra atrof bozor muhiti va iqtisodiy faoliyatning borishi haqidagi joriy axborotlarning marketing tadqiqotlari asosida qabul qilinadigan barcha boshqaruv qarorlari moddiy oqimlarga ta'sir qilishda aks ettiriladi. Pirovardida logistik boshqaruv shunday tadbirda ta'sirni amalga oshirishi va ishlab chiqarish jarayonini tashkil qilishi kerakki, kamroq harajatlarda salohiyatli iste'molchilarni yaxshiroq qanoatlantirsin va ularning doirasini kengaytirsin.

REFERENCES

1. Аникин Б.А., Тяпухин А.П. Коммерческая логистика: Проспект. - М., 2006.
2. Неруш Ю.М. Логистика в схемах и таблицах. Проспект. М., 2006. 190 с.
3. Радионов А.Р., Радионов Р.А. Логистика: нормирование сбытовых запасов и оборотных средств предприятий. - М., 2006. – 410 с.